

hospodářská soustavně vyvršují, ještě tuto možnost, pak docílí se plodný účel vedlejší, jenž sahá daleko přes obor návodův obchodnický zužitkovatelných.

(Dokončení.)

Statistika sociální péče o studentstvo v Čechách ve studijním roce 1908/9.

(Výsledky šetření Zemské statistické kanceláře.)

Zpracoval Dr. **František Weyr**, koncipista Zemské statistické kanceláře král. Českého.

I. Předmět a způsob šetření.

V létě předešlého roku uložil zemský výbor na žádost České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež Zemské statistické kanceláři každoroční sestavování a publikování přehledu o veškeré sociální péči o studentstvo středních i vysokých škol v království Českém. Statistické kanceláři vytčen tím úkol velice zajímavý, nikoliv však snadný, ježto sociální péči o studentstvo zabývají se nejrůznější činitelé, které statisticky lze velice těžko zjistiti. (Na př. soukromí jednotlivci.) Kancelář omezila se zásadně na nejvýznačnější činitele toho druhu: na soukromé spolky sociální péči o studentstvo se obírající. Musila si však toho býti vědoma, že jí tím uniká valná část předmětu, a to zejména ona péče, kterou provozují soukromí jednotlivci jako takoví. Aby však aspoň část této péče byla zjištěna, zaopatřila si kancelář laskavým prostřednictvím c. k. zemské školní rady školní zprávy veškerých středních škol v Čechách, v nichž bývají uváděny i podpory udělované žákům soukromými osobami a různými korporacemi.

Seznam soukromých spolků sociální péči o studentstvo se obírajících vyžádala si kancelář na c. k. místodržitelství. Obsahoval původně jen 145 spolků. Ve svém přípisu poznamenalo však c. k. místodržitelství výslovně, »že jest možno, že též jiné ještě spolky podobným úkolem se zabývají, aniž by to z jich názvu seznati se dalo«. Kanceláři podařilo se různými poptávkami zvýšiti uvedený počet spolků na 260. Přes to však zůstává pravděpodobno, že takových spolků jest u nás ještě více a že tedy i v tomto směru konečná čísla kanceláři získaná neodpovídají zcela skutečnosti, jsouce menší.

Nemalé obtíže skýtal dále pokud možná přesné ohraničení pojmů »sociální péče« a »studentstvo středních a vysokých škol«. Pojem »sociální péče« pojat co nejširše: spadají sem veškeré podpory, které v nějakém směru mají býti na prospěch studentstva. (Vyloučeny však podpory dobročinnými nadacemi.) Co pak se týče pojmu »studentstva středních a vysokých škol«, není to pojem

jinak ustálený, zvláště pokud se týče škol středních. Oficiálně jest střední školou rozuměti ovšem jen gymnasium, reálné gymnasium, reálku a lyceum. Šetření bylo by však dopadlo kuse, kdyby byla kancelář vzala zřetel toliko na tyto školy. Kanceláři zdálo se jasno, že Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež chtěla ze šetření vyloučiti zásadně jen takové žáky, kteří nespádají pod obecný pojem »studentstvo«; tedy hlavně žactvo obecných a měšťanských škol. Proto byly pojaty do dotazníků též ony odborné školy, jichž absolvování skýtá žactvu v podstatě tytéž výhody, jako všeobecné střední školy (na př. právo na jednoroční službu vojenskou). Z toho důvodu byly v okruh šetření pojaty též různé obchodní školy. Dotazník byl však zařízen tak, že lze odlišiti ony všeobecné střední školy od středních škol odborných. Mimo to pojaty mezi školy odborné také ústavy učitelské a nevynechávány ovšem též odborné školy vysoké.

Co se konečně týče způsobu šetření, měla kancelář na výběr dvojí: anketární nebo statistický (číselný). Kancelář rozhodla se pro tento, ačkoliv jí nebyly tajny nesnáze, které působí tento způsob vzhledem ke zvláštní povaze předmětu. Nesnáze ty, jichž se dotkneme níže, mají přirozeně za následek, že číselným výsledkům takového šetření možno přisuzovati správnost toliko aproximativní; přece však předčí co do přesnosti daleko výsledky pouhé ankety, které by mohly poskytnouti pouze zcela všeobecný obraz o stavu sociální péče o studentstvo. —

II. Povšechné výsledky šetření.

1. Výsledky šetření dotazníky zaslanými soukromým spolkům.

Především budiž zde stručně uveden obsah dotazníku. Odstavce a), b), c) obsahovaly otázky po názvu a sídle spolku (a), celkovém počtu podporovaných studujících (b) a po sumě, která byla v pozorovaném roce na podpory celkem vydána (c). Sub d) následoval pak výkaz o jednotlivých podporách, který ve formě tabulky rozlišoval v legendě jednotlivé druhy podpor (podobně jako uvedeny jsou v níže uvedené tabulce), v hlavičce pak jednak počet podpor a počet podporovaných studujících dle různých kategorií (vysoké, střední, odborné školy), jednak cenu podpor, opět dle kategorií studujících specialisovanou. Další odstavec e) obsahoval otázku po podmínkách, za kterých podpory studujícím se udílejí, odst. f) otázku po spolcích a jiných korporacích, sociální péči se zabývajících, které by po případě dotazovanému spolku byly známy, odst. g) pak byl vyhrazen zvláštním poznámkám, doplňkům a pod.

Akce kanceláře potkala se u jednotlivých spolků celkem s výsledkem uspokojivým. Pouze několik spolků nevyhovělo přes opětné urgency žádosti kanceláře a dotazníky nevrátilo. Dva německé spolky (»Exkursionsfond deutscher Hörer der Maschinenbau-schule« a spolek »Ghibellinia« v Praze) z politických důvodů zá-

sadně odmítly vyplnění dotazníků, což jest důkazem naprostého neporozumění celé akce, která má v první řadě prospívati studentstvu a jeho spolkům samým.

Přístupme nyní k vlastním výsledkům šetření:

(*Počet podporovaných*) zjišťoval se dvojím způsobem: jednak otázkou b) dotazníku (Kolik studujících bylo ve studijním roce 1908/9 podporováno celkem?), jednak sečtením čísel uvedených ve sloupcích pro jednotlivé podpory. Oba úhrny přirozeně se neshodují. Neboť otázka b) měla za účel zjistiti počet studujících s vyloučením dvojího sčítání oněch podporovaných, kterým se dostalo několika různých podpor (ovšem pouze vzhledem k tomu kterému spolku), kdežto při sečtení dat uvedených ve sloupcích pro jednotlivé podpory počítán každý podporovaný tolikrát, kolik různých podpor se mu dostalo.

Na základě zpracování otázky b) dospělo se k úhrnnému počtu 13.239 podporovaných; v tom bylo 368 ženského pohlaví. Počet podporovaných dle sloupců pro jednotlivé podpory jest 20.005, v tom posluchačů universit a technik 4285, žáků všeobecných středních škol 13.867 a škol odborných 1853. Ze srovnání obou úhrnných dat vyplývá, že se poměrně mnoho studentům dostávalo několika různých podpor.

Ku posouzení významu těchto čísel srovnajme s nimi data o počtu studentů ve školním roce 1908/9 vůbec, pokud jsou obsažena ve »Statistische Mitteilungen« vydávaných c. k. ústř. stat. komisí. Dle nich bylo v roce tom v Čechách studentů (obojího pohlaví) obou universit a technik celkem 8941 (v letním semestru) a 32.337 studentů všeobecných středních škol (na počátku školn. roku 1908/9). Podle toho připadal by tedy u nás skoro na každé dva posluchače universit nebo technik a ani ne na každé tři studenty všeobecných středních škol jeden podporovaný. Počet studentů vysokoškolských a studentů středních škol má se k sobě jako 21.66 : 78.34, kdežto dle naší statistiky podává se nám poměr podporovaných studentů obou kategorií jako 23.61 : 76.39.

V uvedeném úhrnném počtu podporovaných jsou zahrnuti veškerí podporovaní bez ohledu na druh a sociální význam podpor. Přihlédneme-li blíže k jednotlivým druhům podpor, dostaneme obraz jak ho uvádí tab. na str. násl.

Jednotlivá data zde uvedená mají ovšem velice různou statistickou cenu. Kdežto totiž ohledně některých druhů podpor dá se počet podporovaných poměrně lehce a přesně stanovit (na př. podpory stravou, šatstvem atd.), skýtalo toto stanovení u jiných druhů spolkům dosti značné obtíže. Na př. podporování knihami: neboť zde nebylo lze počítati pouze ony studenty, kteří obdrželi knihy darem, nýbrž i ty, kterým byly knihy toliko půjčovány. A jest přirozeno, že málokterý spolek vede tak přesnou evidenci, aby mohl udati přesný počet studentů, kterým byly tyto knihy během školního roku půjčeny. Podobně má se věc ohledně příspěvku ke hrám.

Druhy podpor	Počet podporovaných; v tom studujících							
	celkem	%	univ. a tech.	%	všeob. střed.	%	odbor. škol	%
Strava	4.873	100	2.812	57·7	1.598	32·8	463	9·5
Šatstvo a pod. . . .	1.146	100	18	1·6	1.068	93·2	60	5·2
Byt	728	100	525	72·1	186	25·6	17	2·3
Knihy a jiné učebné prostředky	6.977	100	90	1·3	6.160	88·3	727	10·4
Podpory peněžité . .	3.357	100	388	11·6	2.823	84·1	146	4·3
Príspevky ke hrám, výletům a stud. cestám .	2.003	100	92	4·6	1.538	76·8	373	18·6
Ostatní podpory	921	100	360	39·1	494	53·6	67	7·3
Celkem . .	20.005	100	4.285	21·4	13.867	69·3	1.853	9·3

Uvedená data poučují nás o poměru, v jakém dostává se jednotlivých druhů podpor jednotlivým druhům studentů. Poměr ten jest dosti zajímavý. Všimněme si na př. podpory šatstvem a podpory bytem: Kdežto ohledně prvního druhu podpor máme poměr mezi vysokoškolskými a studenty středních škol 1·6:93·2, obrací se tento poměr téměř úplně v opak, máme-li na zřeteli podpory bytem (72·1:25·6).

(*Cena podpor.*) Instruktivnější, než počet podporovaných, jest suma peněžité, která byla na podpory věnována. Dle výsledků našeho šetření byly v pozorovaném období podpory udělovány celkem v ceně **438.673·9 K** — suma to zajisté imponující, uvážíme-li, že zde běží toliko o sociální péči soukromými spolky provozovanou.

Vyšetřujíc cenu podpor, musila kancelář rozlišovati přesně tyto dva momenty: jednak cenu podpor v pozorovaném roce skutečně udělených, byť i podpory ty nestály spolek v roce tom pranic (jako na př. šaty a knihy koupené již v letech předešlých) nebo stály ho jen nepatrnou část toho, jakou hodnotu podpory ty mají (na př. byt v domě před lety vystavěném a úplně již splaceném), jednak skutečné peněžité výdaje toho kterého spolku na podpory v roce tom udělené. Jest jasno, že kanceláři šlo hlavně o první moment; druhý skýtal by vlastně statistiku finančního hospodářství jednotlivých spolků. Proto zpracován byl pouze první moment. Otázku po druhém pojala kancelář do dotazníku hlavně jakožto otázku kontrolní, aby spolky nebyly sváděny udávati jen onen finanční efekt své činnosti v pozorovaném roce na místo skutečné efektivní hodnoty udělených podpor.

Z uvedené úhrnné sumy dostalo se studujícím universit a technik 209.468·4 K (47·75%), studujícím všeobecných středních škol 187.380·2 K (42·71%) a studentům odborných škol 41.825·3 K (9·54%). Nehledíme-li tedy k jednotlivým druhům podpor, jsou studující universit a technik na prvním místě. Poměrně velice málo dostává se studujícím odborných škol. Obraz změny se však, pozorujeme-li jednotlivé druhy podpor zvlášť:

Druhy podpor	Hodnota podpor								Ze 100 K hodnoty podpor vůbec připadalo na jednotlivé druhy podpor v K
	celkem		z toho dostalo se studujícím						
			univ. a techn.		všeob. stř. šk.		odbor. škol		
	v K	%	v K	%	v K	%	v K	%	
Strava	249.391·6	100	134.540·1	53·92	94.025·1	37·73	20.826·4	8·35	56·8
Šatstvo a pod. . . .	21.905·3	100	579	2·64	19·292·3	88·08	2.034	9·28	5
Byt	20.846·2	100	13.900	66·70	6.226·2	29·90	720	3·40	4·7
Knihy a jiné učebné pro-tředky	28.161·6	100	864·1	3·08	23.704·7	84·18	3.592·8	12·76	6·4
Podpory peněžité . .	65.231·6	100	15.979·2	24·49	36.586·4	56·09	12.666	19·42	14·9
Príspevky ke hrám, vý- letům a stud. cestám	12.984·2	100	5.954	45·86	5.512·2	42·45	1.518	11·69	3
Ostatní podpory . . .	40.153·4	100	37.652	93·78	2.033·1	5·06	468·1	1·16	9·2
Celkem	438.673·9	100	209.468·4	47·75	187.380·2	42·71	41.825·3	9·54	100

I zde shledáváme podobný úkaz, který jsme již výše pozorovali: velké rozdíly u jednotlivých druhů podpor — ovšem s povahou věci souvisící. Máme zde tedy podpory, které jsou přímo typické pro určitý druh studentů. Šatstvem na př. podporují se nejvíce studenti středních škol, kdežto podpora bytem jest typická pro studenty vysokoškolské. Poučný jest i poslední sloupec naší tabulky. Seznáme z něho, že více než polovina ceny všech podpor reprezentuje podpora stravou. Na druhém místě jsou podpory peněžité.

Co bylo ostatně řečeno o nestejné spolehlivosti jednotlivých čísel při tabulce o počtu podporovaných, platí v míře ještě větší zde. Neboť jest jasno, že odhadování ceny určité sociální péče o studenty v peněžích není věcí lehkou. Uvedu jen jeden nejvýznačnější příklad. Při odhadování ceny, kterou reprezentuje podpora knihami, byla kancelář nucena stanovit zvláštní pravidlo vzhledem k tomu, že se knihy ty zpravidla pouze půjčují. Bylo tedy stanoveno, že půjčení učebné knihy má pro studenta hmotně asi též význam, jako by si knihu antikvárně koupil a po užití ji opět antikvárně prodal, tedy zpravidla cenu $\frac{1}{3}$ původní krámské ceny knihy té. Tím ovšem veškeré obtíže nebyly odstraněny, ježto mnoho spolků nebylo s to udati přesně ani počet případů vypůjčení.

Ve dvou případech musila kancelář vůbec upustiti od číselného odhadu poskytnutých podpor, a to při spolku »Svépomoc, spolek pro opatrování zaměstnání nemajetným studujícím českých vysokých škol pražských« a dále při »Mense akademické«; v prvním případě proto, že cena sprostředkování zaměstnání studentům nedá se nijak číselně vyjádřiti. »Mensa academica« má pak dle svých stanov účel pořizovati na svůj náklad výživnou a dobrou stravu a poskytovat ji beze všeho zisku nemajetným studujícím. Ježto však prostředky mensy dosud tomu nedovolují, aby dávala stravu úplně zdarma, prodává pouze obědy a večeře za cenu spotřebovaných viktualií. Tak bylo v pozorovaném roce prodáno:

obědů 175.027 za 101.515·66 K
a večeří 12.116 » 4.846·40 K

(*Kombinace ceny podpor s počtem podporovaných.*) Na 1 studujícího připadlo v pozorovaném roce průměrně podpor v hodnotě korun:

na podporách	vůbec K	univ. a techn. K	středních škol K	odborných škol K
stravou	51·18	47·84	58·85	44·98
šatstvem	19·11	32·16	18·06	33·90
bytem	28·63	26·47	33·48	42·36
knihami	40·37	96·00	38·48	49·41
penězi	19·43	41·18	12·96	87·74
na hry, výlety, stud. cesty	64·82	64·72	35·84	40·70
ostatních	43·60	104·60	41·15	6·98
celkem	21·93 (33·15)	48·89	13·51	22·56

Pozorujeme-li předem celkové průměry, shledáváme, že průměrně nejintenzivněji jsou podporováni studující universit a technik: Připadát na jednoho studenta průměrně 48·89 K ročně. Průměr středních škol nedosahuje zde ani třetiny onoho průměru. Poznamenati jest, že čísla zde uvedená vztahují se na celkový počet studujících bez vyloučení dvojího sčítání. Vezmeme-li však za základ onen počet studujících, který byl zjištěn tak, že počítán každý podporovaný pouze jednou, nehledě k tomu, zdali obdržel pouze jeden nebo více druhů podpor, zvětší se ovšem i průměrný obnos na jednotlivého studujícího připadající. Číslo toto jest v naší tabulce uvedeno v závorce (33·15 K), ovšem jen pro úhrn podporovaných i podpor. Srovnáme-li průměry u jednotlivých kategorií studentů mezi sebou, shledáváme, že jsou zpravidla u vysokoškolských větší, než u středoškolských. (Výjimky tvoří podpory stravou a bytem.)

Jasně vynikne však teprve různá intenzita sociální péče v jednotlivých druzích podpor, když srovnáme průměry s tabulkou předcházející. Shledáme na př., že, ačkoliv bylo při podporách bytem více než dvakrát tolik vynaloženo na studenty universit a technik, přece byli studenti středoškolští podporováni intenzivněji, než oni (33·48: 26·47). Souvisí to zajisté s tím, že způsob tohoto podporování je u vysokoškolských studentů jiný, než u studujících středních škol. (Úbytování v kolejích.) Ještě lepší příklad skýtají ostatně

podpory peněžité. (Neboť zde máme činiti s cenou přesně skutečnosti odpovídající, kdežto udání ceny podpor bytem jsou mnohem méně spolehlivá.) Ačkoliv tedy bylo na peněžitých podporách vydáno pro studující středních škol více než dvakrát tolik než pro studující vysokoškolské ($56.09:24.49\%$), dostalo se jednomu studentu vysokoškolskému průměrně více než třikrát tolik (41.18 K ku 12.96 K). Podobně jest tomu též u jiných druhů podpor. Shledáváme tudíž, že jest v celku sociální péče o studentstvo universit a technik intensivnější, než péče o ostatní druhy studentů. Při tom ovšem nesmíme zapomínati, že tyto průměry spočívají na zjištění jednotlivých podporovaných bez vyloučení dvojího sčítání.

(*Podmínky, za kterých se podpory udílejí.*) Ke zjištění těchto podmínek sloužila otázka e) dotazníku. V odpovědi uvedlo 89 spolků jako podmínku udělení podpory prokázanou chudobu, 74 studijní prospěch, 19 národnost a chování. Dále bylo uváděno rodiště (2), náboženství (8), pilnost (2), příslušnost domovská (4), závazek vrácení podpory (2), bydliště (3). Tato data mají však jen zcela všeobecnou informativní cenu; neboť některé spolky neuváděly v otázce e) samozřejmé podmínky, jiné zase je uváděly. Tak uvedly na př. pouze tři spolky jako výslovnou podmínku »studie na středních školách«, ačkoliv mnohem více spolků již dle svých stanov podporují pouze žáky středních škol a v mnohých případech pouze žáky určité střední školy.

(*Roztřídění podporovaných dle národnosti*) jest v našich poměrech otázkou velice zajímavou. Ovšem nelze zde za měřítko vzíti snad zodpovězení otázky e) dotazníku, nýbrž musí býti zřetel vzat ke spolku podporujícímu jako takovému. Za rozhodné kritérium lze všeobecně přijati jednacím řeč toho kterého spolku, která jeví se v řeči, v níž dotazník byl vyplněn. Ovšem že mohou české spolky podporovati zároveň žáky německé národnosti a naopak. To však bude v celku výjimkou. Otázka zůstává ostatně zajímavou, i když nehledíme v první řadě k národnosti podporovaných žáků, nýbrž spíše k národnostní povaze spolků.

Odpověď na ni poskytuje tento přehled:

	s p o l k y	
	české*)	německé
Počet podporovaných (s vyloučením dvojího sčítání) . . .	10.658**)	2.581***)
Cena poskytovaných podpor:		
vůbec	294.821 K	143.853 K
posluchačům univ. a technik	168.131 K	41.337 K
stud. středních škol	102.921 K	84.459 K
» odborných škol	23.768 K	18.057 K

Vidíme tu, že německé spolky podporují studenty intensivněji. Připadá totiž průměrně na jednoho studujícího podporovaného českými spolky 27.97 K, kdežto na jednoho studujícího podporovaného

*) V tom obsaženy též jeden spolek slovinský a jeden chorvatský.

**) V tom ženského pohlaví 117.

***) V tom ženského pohlaví 251.

spolky německými 55·74 K. S podobným úkazem shledáváme se ostatně v následujícím odstavci tohoto pojednání.

2. Výsledky zpracování výročních zpráv středoškolských.

Každoročně vycházející »Výroční zprávy« středoškolské obsahují stálou rubriku o »podporách žáků«. Statistická kancelář vyžádala si tudíž od c. k. zemské školní rady tyto zprávy a pokusila se o zpracování oné rubriky. Z gymnasií (v tom reálná gymn.) došlo 64 zpráv (33 českých a 31 něm.), z reálek 38 (22 českých a 16 něm.), z lyceí 10 (7 českých a 3 něm.). Některé ústavy sdělily kanceláři, že tištěných zpráv dosud nevydávají, jiné opět, že zprávy jejich jsou již rozebrány. Tak nedošlo z českých ústavů 11 (4 gymn. a 7 reálek), z německých 5 (4 gymn. a 1 reálka). Většina těchto ústavů však ve svých přípisech uvedla potřebná data.

Ačkoliv skoro veškeré zprávy obsahují dotyčná data, přec jest jedn o t n é jejich zpracování dost obtížné, ježto schází jednotná úprava těchto rubrik. Takovouto jednotnou úpravou získal by se velice cenný materiál statistický, aniž by ředitelstvím jednotlivých ústavů na práci přibýlo. Podpory, které ve výročních zprávách bývají uváděny, roztrídila kancelář jednak dle druhů, jednak dle toho, kdo je poskytuje. V posledním ohledu tedy hlavně na podpory s o u k r o m ý m i o s o b a m i a různými korporacemi udělované. Tyto korporace rozlišeny dále ve spolky, spořitelny a pod., pak obce, okresní zastupitelstva a zemský výbor. Vedle toho vyskytují se též sporadicky podpory vojenskými úřady (poskytováním hřiště v 6 případech, vojenská plovárna v 5 případech), místodržitelství (poskytnutím 80 K) a sbor profesorský (450 K).

(*Soukromé podpory.*)

a) České ústavy: Pokud zprávy obsahují přesná číselná data, bylo zjištěno, že bylo poskytnuto na peněžitých podporách celkem 2541 K, na podporách stravou 89 obědů týdně (jedna zpráva mluví o poskytování »několika obědů«), 7 svačin týdně; vedle toho jest 5 případů poskytování celé stravy. Dvě zprávy uvádějí podpory lázněmi, koupáním a plováním, 5 podpory učebními pomůckami, 2 knihami, 2 šatstvem, 1 poskytováním hřiště, 13 lékařskou pomocí, 8 léky, 3 poskytováním kluziště.

b) Německé ústavy: Zde napočteno na peněžitých podporách 3150 K (tedy o 609 K více než u českých), 538 obědů týdně (o 449 více než u českých!), 3 zprávy uvádějí podpory lázněmi, koupáním a plováním, 4 učebními pomůckami, 1 knihami, 1 šatstvem, 2 lékařskou pomocí a 2 poskytováním kluziště.

Srovnání českých a německých ústavů jest zajímavé. Velké rozdíly v jednotlivých druzích podpor — na př. poskytování obědů — nelze zajisté přičísti zcela na vrub různé redakci odstavce »podpory žáků« v jednotlivých výročních zprávách.

(*Podpory poskytované různými korporacemi.*)

a) České ústavy: Na číselně určených peněžitých podporách napočteno celkem 3975 K; z toho připadá na spolky, spořitelny

a pod. 2520 K, na obce 925 K, na okresní zastupitelstva 530 K. O poskytování příležitosti ke bruslení spolky, spořitelny a pod. mluví 28 zpráv, obcemi 3 zprávy. O poskytování lázní a koupelí spolky atd. zmiňuje se 9 zpráv, obcemi 25 zpráv, zemským výborem 8 zpráv. O hřištích podporovaných spolky atd. 16 zpráv, obcemi 15 zpráv. Vedle uvedených druhů podpor zmiňují se zprávy ještě o různých jiných. Na př. volné lístky do divadel, koncertů, na dráhu, na stravu atd.

b) Německé ústavy: Peněžité podpory zjištěny celkem ve výši 3760 K (o 215 K méně než u českých), z čehož připadá na podpory poskytované spolky atd. 1510 K a obcemi 2250 K. Sedmkrát zmíněny jsou podpory poskytováním příležitosti ke bruslení (z toho 5krát spolky, 2krát obcemi), 12krát o poskytování lázní (z toho 4krát spolky, 7krát obcemi, 1krát zemským výborem), 7krát o poskytnutí hřiště (z toho 4krát spolky, 3krát obcemi).

(*Školní fondy.*) Skoro při všech středních školách jsou zřízeny t. zv. školní fondy (Schülerladen), jichž účelem jest podporování chudých žáků na dotyčném ústavě studujících. Finanční prostředky jejich pozůstávají jednak z vlastního kapitálu, jednak z výsledků sbírek, které se mezi žactvem s povolením nadřízeného úřadu pořádají. Zpracování dat ve výročních zprávách těchto ústavů obsažených vedlo k těmto celkovým číslům:

Školní fondy. Ve školním roce 1908/9 poskytnuté podpory v K:

	podpory peněžité	strava	knihy	oděv	výlety a vycházky	celkem
Gymnasia čes.	3.122·84	5751·15	1372·92	1183·86	572·70	12.003·47
» něm.	6.979·09	4659·30	1939·95	696·40	109·43	14.384·17
Reálky čes.	1.670·94	2536·62	280·59	478—	426·50	5.392·65
» něm.	3.966·08	2965·78	2575·83	796—	92·60	10.396·29
Lycea čes.	127·13	—	286·70	17—	513·07	943·90
» něm.	542·62	—	266·20	—	24·54	833·36
Úhrnem ústavy čes. .	4.920·91	8287·21	1940·21	1678·86	1512·27	18.340·02
» » něm.	11.487·79	7625·08	4781·98	1492·40	226·57	25.613·82

Zde opakuje se tedy úkaz shora již konstatovaný: velká převaha německých ústavů. Co do jednotlivých druhů podpor jest hlavně rozdíl při peněžitých podporách značný.

Kartely a trusty v Rakousku.

Píše **Dr. Frant. Schiller.**

(Dokončení.)

Zboží zápalkové. Roku 1901 vznikl kartel několika velkých závodů domácích, bankovní prodejna exportní. Však již 1903 nastává nové sjednocení šesti velkých firem téměř 70% veškeré